

Kegyelem és igazság – Saul király rejtélye

„Mindenki, aki irgalmas a kegyetlenhez, végül kegyetlen lesz azokhoz, akik irgalmasak.”
(Tanchuma, Mecorá 1, Jálkut Simoni Nach 121:3)

Így kommentálják Bölcsseink Saul király történetét, aki eleinte azért kapott feddést, amiért túl kegyelmes volt Ámálék népéhez a háborúban (ld. Sámuel 1., 15:9).

Saul király túlzott kegyelme nemcsak a közelmúlt magyarországi történései miatt aktuális ismét.

Hanem azért is, mert beléptünk Ádár hónapba, közeledik Purim ünnepe, mely közvetlenül is kapcsolódik Ámálék gonoszságához, Hámán személyén keresztül, akit Eszter könyve éppen attól az Ágág királytól származtat, akin Saul annak idején megkegyelmezett (ld. Eszter 3:1).

Honnan tudjuk, hogy Saul végül „kegyetlen lett a kegyelmesekhez”? A kohaniták városa, Nób történetéből, ahol a Saul által üldözött Dávid keresett menedéket. Amikor Saul megtudta, hogy Dávid Nóbban rejtőzik, az egész várost lemészárolta (ld. Sámuel 1., 22:19).

Hihetetlen összefüggésre világítanak rá Bölcsseink ezzel a tanítással. Saul Izrael első királya, akit az Örökkévaló Sámuel prófétán keresztül nem véletlenül kent fel, hanem kiemelkedő jó tulajdonságai miatt.

Ő volt az, akinek néhány fejezettel korábban még nehezebbre esett az, hogy végezzen népének ősi ellenségével, annak ellenére, hogy erre magától az Örökkévalótól kapott parancsot¹.
Most pedig éppen a kohénokat, a legszentebb embereket bántja, akik Dávidot védelmezik, aki Izrael következő királya lesz!

Farnadi-Jerusálmi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az *orti.hu* célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

¹ Melyet részben teljesített is, hiszen Ámálék népének nagy részét valóban megölte. Ezzel mentette fel magát saját szemében és Sámuel próféta vádja előtt is (ld. Sámuel 1., 15:20).

Egyik szélsőségből a másikba?

Ezt a tanítást nagyon nehéz értelmezni a hétköznapi logikánk, pszichológiai ismereteink alapján.

Hiszen általában azt feltételezzük, hogy amikor az ember szélsőségesen viselkedik egy adott tulajdonságban (esetünkben túlságosan kegyelmes), akkor ezáltal a másik szélsőségtől – a kegyetlenségtől – egyre távolabb kerül.

Hasonlóan meglepő tanítást találhatunk a Zsoltárok könyvében (melyet a péntek esti imában is elmondunk):

„Ti, akik az Örökkévalót szeretitek, gyűlöljétek a gonoszt!” (Zsoltárok 97:10)

Általában a jámbor emberektől szeretet és türelmet várunk. Itt azonban azt mondjuk, hogy a gyűlöletnek is megvan a maga helye az Örökkévaló szolgálatának rendszerében.

Ennek ismeretében mindannyiunk számára jó hír a közelmúlt elszomorító eseményeiben az, hogy amikor fény derült arra az igazságtalanságra, hogy micsoda erkölcstelen viselkedés kapott köztársasági elnöki kegyelmet, a magyar nép széles rétegei felháborodtak ezen, politikai oldaltól, világnézettől függetlenül.

Saul király dilemmájára is ez lehet a válasz: miközben a kegyelmesség [ráchámim] tulajdonságában beleesett az egyik szélsőségbe, az igazság [emet] tulajdonságát eltorzította saját magában.

Harmónia, egyensúly és igazság

Egy egydimenziós világban, ahol mindig egyszerre csak egy tulajdonság [midá] mű-

ködik, valóban nem válhatna a túlságos kegyelem hirtelen kegyetlenséggé.

Ezért fontos, hogy megtanuljunk több dimenzióban is gondolkodni. A különböző *midák* egymással kölcsönhatásban vannak. Saul király is csak úgy tud kegyelmes lenni a kegyetlenekkel, ha saját magát becsapja, igazságérzetét pedig eltorzítja.

Egy szép hasonlatban az igazság mértékét iránytűhöz hasonlítják.

Az ember élete elején pontos iránytűt kap, de ha visszaél vele, és becsapja saját magát és másokat, akkor az olyan, mintha mágnessel torzítaná az iránytűjét.

Bölcseink tanítása szerint a három ősatya három fontos tulajdonságnak felel meg. Ábrahám a *cheszed*, azaz *jótekonyság, irgalom*. Jichák a *gevurá [erő, ítélet]*.

Jákobot azonban, aki e kettő között az egyensúlyt testesíti meg, kétféle tulajdonsággal is jellemzik²: *emet [igazság]* és *tiferet [harmónia, szépség]*. Hogyan függenek össze ezek?

Az igaz, hogy a két szélsőség kiegyensúlyozása megfeleltethető a *harmónia* tulajdonságának. Hiszen a *harmónia* és a belőle eredő szépség pontosan azt jelenti, hogy képesek vagyunk összehangolni és egy egységbe kövacsolni azt is, ami látszólag ellentétes.

Most azonban már azt is értjük, hogy az *igazság* hogyan kapcsolódik ide. Hiszen az igazság „iránytűjét” pontosan azáltal tudjuk megőrizni, ha gondosan ügyelünk arra, hogy a szeretet és ítélet, kegyelem és szigorúság közötti *harmóniát* fenntartjuk.

² Ezek az asszociációk nem véletlenszerűek, hanem a prófétai hagyomány utalásaiból vezetjük le őket: az igazság tulajdonságát Michá 7:20, a harmónia tulajdonságát Krónikák 1., 29:11 alapján.

Mit (és miért) tanulnak a jesivákban, a talmudi iskolákban?

Az előző héten olvastuk fel a Tórából a pénzügyi, polgári törvények szakaszát, melyről a Tóra szinte azonnal a Szináj-hegyi kinyilatkoztatás után ír.

Ezek a témák első pillantásra nem tűnnek túlságosan magasztosnak. Olyan jellegű kérdések például, hogy mennyit fizessen a tolvaj, mi az őrző felelőssége, ha nem jól őrizte a rábízott tárgyat, vagy ha a peres feleknek nézeteltérése támad egy tartozás kapcsán, akkor hogyan tegyünk köztük igazságot.

Bölcseink viszont úgy tapasztalták, hogy a Tórának ez a része különösen alkalmas arra, hogy a 13-18 éves korosztályt, a jesivában [talmudi iskolában] tanuló fiatalokat fejlessze. Mindenki ezt tanulja, még akkor is, ha a többségük egyáltalán nem is akar jogász vagy ügyvéd lenni.

A legutóbbi alkalommal említettük Jitró tanácsát, amiből megtanultuk:

bizonyos emberek úgy születnek, hogy jó érzékük van az igazsághoz. Akik viszont nem, azokat a Tóra tanulmányozása segíti, hogy ezt kifejleszthessék – a talmudi viták tanulmányozásán keresztül.

Hogyan működik ez? Ha az ember „belülről” vesz részt egy vitában, akkor érintve van benne, és nem képes arra, hogy tisztán lásson, hiszen mindig a saját igazát és érveit fogja csak látni.

A talmudi vitában viszont „kívülről” veszünk részt, és mégis, van egyfajta megérzésünk arról, hogy a példában szereplők közül kinek van igaza. Ha szembesülünk azzal, hogy tévedünk, akkor pedig igyekszünk alaposan megérteni, hogy mit ronthattunk el?

Ezáltal megtanulunk igazságosan gondolkodni.

A legtöbb jesivában kétféle tanulási stílust szoktak együttesen alkalmazni: *ijun* [elmélyedés] és *bekiut* [ismeretszerzés] tanulást.

Egyszerűen fogalmazva: az *ijun* a lassú, a *bekiut* a gyors. A *bekiut* során egy megadott mennyiséget haladnak minden nap, ami hosszabb idő alatt jelentősebb mennyiséget ölel fel.

Ezzel szemben az *ijun* során veszünk egy esetet, és azt vizsgáljuk többféle aspektusból. Gyakran olyan részletet keresünk benne, amin a későbbi értelmező rabbik vitatkoztak.

Mire az ember ezeket a vitákat megérti, hogy miért vitatkoznak, miért van mind-egyiknek igaza a maga szempontjából, addig amellet, hogy intellektuálisan is fejlődnek a tanulók, az igazsághoz való viszonyuk is megváltozik.

Ezáltal a Teremtőhöz is közelebb kerülnek. Sőt, a *szereynséget* is fejleszti, és megtanítja az embert arra, hogy hol a helye. Hiszen látja a többi tanulót és a tanítót. Szembesül azzal, hogy mennyire komoly erőfeszítéseket kell megtennie ahhoz, hogy kövesse a tanítást.

És azzal is, hogy az őt körülvevő tanulótársak között talán mégsem ő a legjobb. Ugyanis jóval többen hajlamosak saját magukról azt gondolni, hogy nagyon jó a megértésük, mint ahányan valóban képesek követni, megérteni a témát, valamint jó kérdéseket és válaszokat megfogalmazni azzal kapcsolatban.

Ki irányítja a világot: az ember vagy Isten?

Talán az egyik legfőbb ideológiai ellenfelei az istenhitnek a mai világban a különféle összeesküvés-elméletek.

Ezek mind-mind azt mondják, hogy emberek egy bizonyos csoportja (a kormány, a média, a háttérhatalom, a zsidók, stb.) hatékonyan kontrollálják a világ eseményeit.

Ezzel szemben mi azt gondoljuk, hogy az Örökkévaló az, aki irányítja a világot.

A Tóra ezt így fogalmazza meg: ne mondd, hogy „a kezemnek az ereje és a hatalmam az, ami ezt a nagy sikert hozta nekem” (Mózes 5., 8:17).

Azaz: ne fuvalkodj fel, és ne mondd, hogy te vagy az, aki kontrollban van, akármilyen nagy is a hatalmad.

Sőt: másról se gondold, hogy képes kontrollálni, kézben tartani az eseményeket. Erre egyedül a Teremtő a képes, aki időről időre bele is avatkozik az eseményekbe.

Megerősít minket ebben a tudatban az, ha tórai szemüvegen keresztül értelmezzük az *elnöki kegyelmi botrány* ügyét. Sokak szerint ugyanis a kormány mindent kézben tart. Most azonban olyan mértékben csúsztak ki az események az emberi irányítás alól, mely minden őszinte embert el kell, hogy gondolkottasson.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este** (Budapesten): 16:49-ig.

Szombat kimenetele: 17:56.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

EZEN A HÉTEN SZOMBAT REGGEL IS A BÉT JEHUDÁBAN!

8:30-tól tanulunk, 9:00-tól imádkozunk.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:22-ig.

Sábát sálom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN III. évfolyam 23. számát

Jehuda Simon ben Ávrahám adományozta

Simon Elimelech HáKohén

emlékének szentelve.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelke felemelkedésére!